

Ledreborg.

Af
Carl Neergaard.
I.

← Nat. mus

Svunden i Glemsel og Muld er nu det ældgamle Leire,
Den herlige Egn dog vinder sin evige Ret.
Rundt Høie og Grønsvær helt skiule de vexlende Slægter,
Oldtidens Kraft, Christalderens frommere Daad.

Saaledes begynder et Vers paa et Kors, som Christian Erhard Holstein 1810 lod opstille paa sin store Bedstefader, Erektoren af Lensgrevskaftet Ledreborg, Johan Ludvig Holsteins Grav i Oldtidshøjen bag Ledreborg Have og Park.

Forlængst er unægtelig udslettet ethvert Spor af Oldtidens Lejre og af den pragtfulde Kongeborg Hjort, der i de engelske Oldkvad henføres til Kong Hroar. Tiden har handlet ilde dermed, saa ilde, at man endog har villet benægte, at det nuværende Lejre overhovedet er Stedet, hvor danske Konger i Oldtiden havde deres Hovedsæde. Lad være dermed, hvad det være vil; saa længe ikke andet kan paavises, vil det dog vist falde meget vanskeligt at flytte Lejre-Borgen fra den Egn, hvor aarhundredgammel Tradition lader den have sin Plads. Men eet turde i hvert Fald være sandsynligt, at Kongesædet Lejre kun indenfor et kortvarigt Tidsrum har haft sin Glansperiode, og at Stedet derefter hurtig har tabt al Betydning. Ved Kristendommens Indførelse rejstes ikke en Kirke paa det formentlige Gudehøvs Plads, og Byen kom heller ikke til at danne Midtpunktet i nogen Art Inddeling.

I det 12. Aarhundrede var Lejre saa lille et Sted, at det betegnedes som „en af de ringeste Landsbyer”. Meget er det

derfor ikke, man ved om det i Middelalderen og nærmest efterfølgende Tid; det, som i denne Forbindelse interesserer mest, er, at der fra Lejre blev grundet et Udflytterbo, Udlejre, som efter alt at dømme fik sin Plads i det naturskønne Terræn, hvor Ledreborg nu ligger. I det 15. og 16. Aarhundrede var Lejre og Udlejre et kongeligt Len, rigtignok af de ganske smaa. 1464 og 1467 indehavdes det af en Væbner Lasse Jensen, som endnu levede 1505; men da var Lejre og Udlejre forøenede med Hagested Len i Holbæk Amt, som indtil 1540 indehavdes af Otto Tegenhus. Lejre og Udlejre udskiltes saa og var indtil 1546 forlenede til Oluf Nielsen Rosenkrantz, † 1545, hvorefter de indtil 1550 hørte under Kjøbenhavn. Atter var de en Arrække et selvstændigt Len, hvis Lensmand Mogens Godske døde 1571. Siden hørte Udlejre ligesom ogsaa Lejre til Roskildegård, den forhenværende katolske Bisperesidens paa Sjælland, og Udlejre var da en enkelt større Ejendom, Udlejregård kaldet, som vel ved dygtige Mænds Arbejde havde hævet sig til en vis Betydning; mulig hørte der Gaardsæder til den.

Af Roskildegårds Jordebøger fremgaar, hvem der i 1. Halvdel af det 17. Aarhundrede beboede Udlejregården. I Tidsrummet 1617—19 var det Laurits Jensen, derefter fra 1619 til 1623 Laurits Andersen, og saa fra 1623 i hvert Fald til 1638 atter Laurits Jensen. For de næste to Aar mangler Jordebøgerne, og i Rækken for den følgende Snese Aar er ligeledes Spring, hist og her endda ret store. 1640/41 og 1645/46 hed Udlejregårds-Manden Jep Lauritsen eller Laursen og 1656/57 Peder Andrisen.

Et ganske karakteristisk lille Minde er bevaret den Dag i Dag om en af disse Mænd, Laurits Jensen. I Allerslev Kirke, Sognekirken for Lejre By, er Døbefadet et Messingbækken fra det 17. Aarhundrede; dets Randparti har Fremstilling af Jagts-scener, og paa Spejlet ses Adam og Eva om Kundskabens Træ; paa dettes Stamme læses følgende Indskrift: „Dette Bækken hafver Lavrids Jensøn i Vdlegre och hans Hustru Lusse Anders Daater gieved til dieris Sognekircke i Allersløf til en evig Hukommelse. Anno 1625.”

Præsten i Allerslev-Osted Albert Trojel, som i 1759 har gi-

vet en ret udførlig Beskrivelse af sit Pastorats Mærkværdighed — en Beretning, til hvilken der i det følgende oftere vil blive henvist, fordi den tillige indeholder en god Skildring af Ledreborg —, omtaler ogsaa dette Døbefad, og han fortæller endvidere under Allerslev Kirke, at der „lige over Koret staar et smukt, af Træ udhugget, malet og forgyldt Epitafium, hvorunder efter Inscriptionen, som for en Del er ulæselig, hviler Lauritz Jensen af Udleyre, og haver hans Hustru ladet dette opsætte over ham”. Epitafiet eksisterer ikke mere, men i Forbindelse med Døbefadet vidner det om, at Laurids Jensen paa Udlejregaarden og hans Hustru har været ganske velstillede Folk, hævede over Datidens almindelige Bondestand.

Fra Beboernes økonomiske Kaar kan man sikkert slutte til, at Udlejregaarden selv har været ikke helt lille. Det er da her saa heldigt, at der omtrent fra samme Tid foreligger en kort Beretning om Gaarden og dens Udseende, i et Synsvidne over Voldborg Herred Aar 1660 benyttet af den Kommission, der var nedsat til at besigtige Skaden, Kongens Slotte, Gaarde etc. havde lidt under Svenskekrigen.

I dette Synsvidne omhandles Lejre By, hvorunder nævnes: Søren Jydes Gaardspart, Laurids Knudsens Gaardspart, Jens Jydes Gaardspart, Niels Hansens Gaardspart, Anders Laursens Gaardspart, Jens Remmesniders Gaard, Jens Pedersens Gaard, Peder Laursens Gaard, Ole Poulsens Gaardspart, Mads Pedersens Hus, Peder Nielsen Jydes Gaardspart, Lauris Nielsens Gaardspart og Hans Pedersens Hus. Derefter fortsættes med følgende Redegjørelse for Udlejregaarden:

„Udleiregaard,

som S. Peder Andrisen iboede.

Stue Længen, som en Del er afbrændt og en Del nedbrudt og bortstollen, 24½ Væggerum, med Kaars Stue [o: Udbygning], vil koste at opbygge hver Væggerum 6 Dr., er..... 147 Dr.

Skorstene, Kiølle og Bagovn i samme Længe vil koste... 30 Dr.

En Stue Længe i Gaarden at forfærdige med Loft, Døre, Vinduer, Klinker, Laase og Hængsler vil koste..... 42 Dr.

Den vestre Længe vil koste at forfærdige med Loft, Døre og andet 47 Dr.

Den nordre Længe ud til Gaden vil koste at forbedre..... 25 Dr.

Den store Ladehus midt i Gaarden vil koste at forfærdige med Døre,

Stald-Krybber og andet	24 Dr.
Den østre Længe ialt	53 Dr.
Fattes 5 Porte med des tilbehørige Hængsler og Klinker, vil koste	20 Dr.
En Laage	6 Mk.
En Brøndværk med Vinde	6 Dr.
Gjærder, som er øde i Mark og By, vil koste at forfærdige	106 Dr.
Befindes intet af dette Aars Afgrøde.	
Kan saae til Gaarden i begge Marker ungefær 16 Pund Korn.	
Summa beløber for.ne Gaards Brøstfældighed.....	501 Dr. 2 Mk."

Umiddelbart efter denne Redegjørelse nævnes følgende:
 „Anders Smeds Gaardsæde, som staaer øde; Anders Pedersens Gaardsæde, som og staaer øde; Jep Olsens Gaardsæde, som iligemaade staaer øde; Michel Jydes Hus.” Sammenhængen synes at tyde paa, at disse 3 Gaardsæder og Huset hørte til Udlejregaarden. Strax efter opføres Allerslev By med dens Gaarde etc. etc., og endelig slutter Synsvidnet for dette Sogns Vedkommende med en kort Oversigt, hvori det hedder:
 „Udleire Gaard øde og mesten Del opbrændt. Anders Smed, Anders Pedersen, Jep Olsen; disse trende Gaardsæder øde.”

Ifølge denne Redegjørelse synes Udlejregaarden at have været forholdsvis ganske anselig. Det med Udbygning forsynede Stuehus laa formentlig i Syd, og der var 3 Udlænger, i Øst, Nord og Vest samt midt i Gaarden en stor Lade. Som saa mange andre skadelidte Ejendomme stod Udlejregaarden tom; Peder Andrisen — den samme, der anføres i Roskildegaardss Jordebog for 1656/57 — nævnes som forhenværende Beboer. Desværre staar der intet, hvorefter Udlejregaardens nærmere Beliggenhed kan fastslaas, og klogere bliver man heller ikke af, hvad Pastor Trojel skriver herom: „Leire By og derforuden en Levning af den yderste Udkant af den gamle By, som deraf er kaldet Udleire, hvilket Navn den havde endnu til Aar 1663, og beboedes af 2 Mænd, af hvilke den ene Laurits Jensen Udleire har givet Bækkenet til Allerslev Kirkes Font.” Kan der sluttes noget fra Kortet over Lejre og nærmeste Omegn i Stephanius' Udgave af Saxo fra 1645, skulde det vel være, at Udlejregaarden har ligget et godt Stykke fra Lejre By. Et Vidnesbyrd er der dog — og det et ikke uvigtigt —, som her skal anføres, nemlig følgende Udtalelse at

Pastor Trojel om den senere Ejer af Udlejre, Rentemester Henrik Müller: „Aar 1663 fik han en Del Landgods i Betaaling for Penge, som han havde forstrakt i Krigen, var deriblandt Kornerups og Skullerupholms Gaarder, paa hvilken sidste han boede, og iblandt det øvrige tilliggende Jordegods var Udleire, hvilket Sted han for sin fornøielige Situation saa høit elskede, at han d e r lod bygge en Herre- eller adelig Gaard, som blev kaldet Leiregaard.” Udlejregaarden skulde herefter have ligget paa eller omtrent paa samme Sted, hvor senere Lejregaarden (og derefter Ledreborg) fik sin Plads. Nord for Vandparken til Ledreborg Avlsgaard er man i ny Tid en Alen under Jorden stødt paa tilhugne Granitsten staaende i Række, som dannede de et Bygningsfundament; utænkeligt er det ikke, at de just kunde betegne noget af Pladsen for den gamle Udlejregaard.

Efter Svenskekrigens Ophør kom Udlejregaarden igjen i Drift. I hvert Fald fortæller Pastor Trojel, at „de sidste Beboere var Jeppe Udleire og Ole Huulegaard”, og disses Virketid maa falde efter 1660, da de jo ikke hører med i den Beboer-Række, der kjendes fra Perioden før 1660. Men kun kortvarigt blev Jeppe Udlejres og Ole Huulegaards Styre af Udlejregaarden; i 1663 var denne ude af Kronens Besiddelse og gaaet over i Privateje, til Rentemester Henrik Müller.

Direkte fra Kronen erhvervede Rentemesteren dog ikke Gaarden. Det blev en lidt indviklet Sag, og ganske glat er den vistnok heller ikke forløben.

Henrik Müller hørte, som bekjendt, til den store, ikke-adelige Godsejerstand, der fremstod i Decenniet efter Svenskekrigen, da Regeringen for at klare Rigets Gjæld maatte sælge væk af Krongodset til saadanne velhavende Borgere, som i de trange Aar havde forstrakt Statskassen med Penge og til Gjengæld faaet Jord i Pant. Født i Itzehoe 1609 som Søn af en af Byens Kjøbmænd blev han bestemt til Handelen, men af ikke ringe Betydning for ham synes det at have været, at han i ganske ung Alder blev opdraget paa Breitenburg, den lærde Henrik Rantzaus skjønnede Herresæde, sammen med Henriks Sønnesøn Christian Rantzau, den senere Overstatholder, der døde 1663. Derigjennem fik Henrik Müller, som af Naturen

var velbegavet, gode Forbindelser i de højeste Kredse, og han vidste at udnytte dem. Efter en Tid at have gjort Christian Rantzau Følgeskab paa Sorø Skole kom han til Kjøbenhavn, hvor han fik Ansættelse i det tydske Kancelli, snart efter i Statholderskabet og i Begyndelsen af 1630'erne blev Kongens Kammerskriver, i hvilken Egenskab han bl. a. havde at gjøre med det pragtelskende Hofs Bestillinger i Ind- og Udland. 1641 blev Henrik Müller Kgl. Majestæts Tolder her for Slottet udi Kjøbenhavn og 10 Aar efter Kgl. Majestæts og Kronens General-Toldforvalter over Danmark. I Stillingen som Tolder, i hvilken han optraadte som Leverandør af mangfoldige Statsfornødenheder og som en Art Entreprenør, kunde Henrik Müller allerede i 1640'erne lægge Grunden til sin senere saa betydelige Formue. Han skaffede Materialier og Proviant især til Holmen og fik efterhaanden forskjellig indbringende industriel Virksomhed, idet han bl. a. blev Saltraffinadør, Skibsreder, islandsk Kjøbmand og Messingvarefabrikant; tillige erhvervede han store Grunde i Kjøbenhavn og drev her en Tid et meget fint Hotel. Da han efter Statsforandringen i 1660 fik Stillingen som Rentemester og Assessor i Skattekammerkollegiet, blev han i Virkeligheden Hovedmand paa merkantile og finansielle Omraader. Uimodsigelig hørte han blandt den Række daadkræftige Personligheder, der fremstod i hin saa forunderlige og bevægede Tid, og som Regeringen ikke kunde undvære. Men de forskjellige Transaktioner, han efterhaanden indlod sig paa, har næppe altid været lige fine og uangribelige, og helt smigrende er da heller ikke det Skudsmaal, en sildig Eftertid har givet ham ved at kalde ham en Blanding af et Finansgeni og en Svindler. Tvivl er der vel næppe om, at han stundom tænkte lovlig meget paa egen Fordel. Da han paa forskjellig Maade under Svenskekrigen fik mange Penge til Gode hos Regeringen, dels for ydede Leverancer, dels for Udlæg og Forskud, lod han sig til Dækning for sine Fordringer paa Kronen udlægge Jordegods, og dette beløb sig paa et vist Tidspunkt i 1660'erne til ikke mindre end 13—14,000 Tdr. Hartkorn.

Saaledes lod Henrik Müller sig i Oktober 1658 som Pant for tilgodehavende Penge udlægge en Del Jordegods i Ros-

kilde Len. 3 Aar efter fik imidlertid Kjøbenhavn By, som under Krigen havde ydet Regeringen et større Pengelaan og nu efter Fredslutningen vilde have Dækning derfor af Regeringen, overdraget Roskilde Len. Det skete ved Byens nye Privilegier af 24. Juni 1661, der tillige skulde være en Anerkjendelse af de brave Kjøbenhavneres Mod og Udholdenhed under Krigen. I disse Privilegier hedder det dog, at Kjøbenhavns Magistrat fik Lenet, forsaavidt det ikke var afhændet eller pantsat, men samtidig Ret til at indløse det pantsatte; kun Bispesgaarden i Roskilde forbeholdt Kronen sig. Specifikationen over Godset nævner under Voldborg Herred: Allerslev Sogn med 6 Gaarde og 5 Gadehuse i Lejre, endvidere Lejre Mølle, Gaarden Udlejre, 6 Gaarde i Allerslev By og 2 Gaarde i Tokkerup By.

Forsaavidt var alt godt, men da Kjøbenhavns Magistrat nu vilde sætte sig i Besiddelse af Godset og indløse, hvad der var pantsat, stødte den sammen med Henrik Müller, der jo i Forvejen sad inde med en god Del af Lenet. Øjensynlig har de to Parter ikke kunnet blive enige, hvorfor Magistraten henvendte sig til Kongen med Udtalelse om, at hans Gave vilde blive ganske consumeret, hvis Henrik Müller skulde udløses. Dette Skridt førte til, at der under 20. Febr. 1663 udstedtes et Kongebrev til Magistraten af følgende Indhold:

„Fr. 3. Eftersom Vi naadigst har bevilget, at I paa Stadens og Magistratens Vegne maa indløse hvis Jordegods, som fra Roskilde Len kunde være forpantet, og det siden tillige med det andet, som beholdet var og Vi til bemeldte Kjøbenhavns Stad og dets Magistrat naadigst foræret har til evindelig Ejendom at maa beholde efter vort derpaa udgivne Benaadningsbrevs videre Indhold, og Vi nu kommer i Erfaring, at Os elskelige Henrik Müller en stor Andel af bemeldte Roskilde Lens Jordegods udi Pant haver, som sig til mange tusinde Rixdaler andrager, hvilke sig aarligen med paaløbende Rente og Rentes Rente efter Skjødes Indhold formerer, saa at det hannem der i Lenet pantsatte Gods i saa Maade inden faa Aar med alle sig selv ganske skal consumere og uløselig gjøre, Staden og Menigheden til største Skade og Nachdel, og efterdi Vi af eders underdanigste Foregivende naadigst fornemmer, at I for Staden og Magistraten bedst og gavnligst eragter, at I med bemeldte Hendrich Müller kunde handle, at han af samme sig forpantede Gods noget vist til Ejendom vilde beholde og det øvrige til Eder og Staden igjen cedere og afstaa, er Vi naadigst tilfreds med hvis, som i

saa Maader mellem Eder forhandlet vorder om bemeldte til Hendrich Müller i Roskilde Len pantsatte Gods. Derefter I Eder kan vide at rette."

En Overenskomst blev derefter tilvejebragt mellem de to Parter. Allerede 24. Februar 1663 fik Henrik Müller af Kjøbenhavns Magistrat Skjøde paa en Del af det Pantegods, han havde i Roskilde Amt, og som Kongen havde skænket Kjøbenhavn By, og 14. Juni 1664 konfirmeredes Skjødet. Henrik Müller blev herefter Ejer af et betydeligt Jordegods i Lenet, som han foreløbig lagde ind under sin Gaard Sæbygaard, medens Kjøbenhavns Magistrat lagde Resten af Lenet til Bistrup Gods.

Blandt det, Henrik Müller for sin Part beholdt, var Udlejregården, af hvilken han snart efter, sikkert med Tillæg af andet Jordegods, dannede Herregaarden Lejregaard. Den gamle Udlejregaards Bygninger kunde dog selvsagt ikke tilfredsstille en Mand med Henrik Müllers Stilling og Formuevilkaar, og han gik derfor snart efter i Gang med at opføre en ny Gaard.

Hovedbygningen fik sin Plads just, hvor Ledreborg Slot nu ligger, Længer og Udhuse strax nord for, som dette efter Terrænforholdene ogsaa maatte ske. Tilsyneladende er Henrik Müllers Lejregaard forsvundet, dengang Johan Ludvig Holstein i 1740'erne rejste det nuværende Ledreborg; men i Virkeligheden staa Lejregaards Hovedbygning i hvert Fald i de store Træk bevaret den Dag i Dag, idet den med visse Ændringer er indgaaet som Midterdel i den nuværende Slotsbygning. Henrik Müllers Hovedbygning repræsenterer det 9 Vinduesfag store Midtparti af Ledreborgs Hovedfløj paa ialt 15 Vinduesfag. For begge Ender er Lejregaard altsaa blevet forlænget med et 3 Vinduesfag bredt Parti af samme Højde som Midterdelen.

I den saakaldte „blaa Gang" i Stueetagen paa Ledreborg sidder som Dørstykker 4 gamle Oliemalerier forestillende Lejregaarden set fra de 4 Verdenshjørner og anbragte overensstemmende dermed, saaledes som Gaarden vilde præsentere sig for Beskueren, naar den saas fra samme 4 Standpunkter. Disse Dørstykker, som Johan Ludvig Holstein formentlig har ladet male til et synligt Minde om Ledreborgs Forgænger,

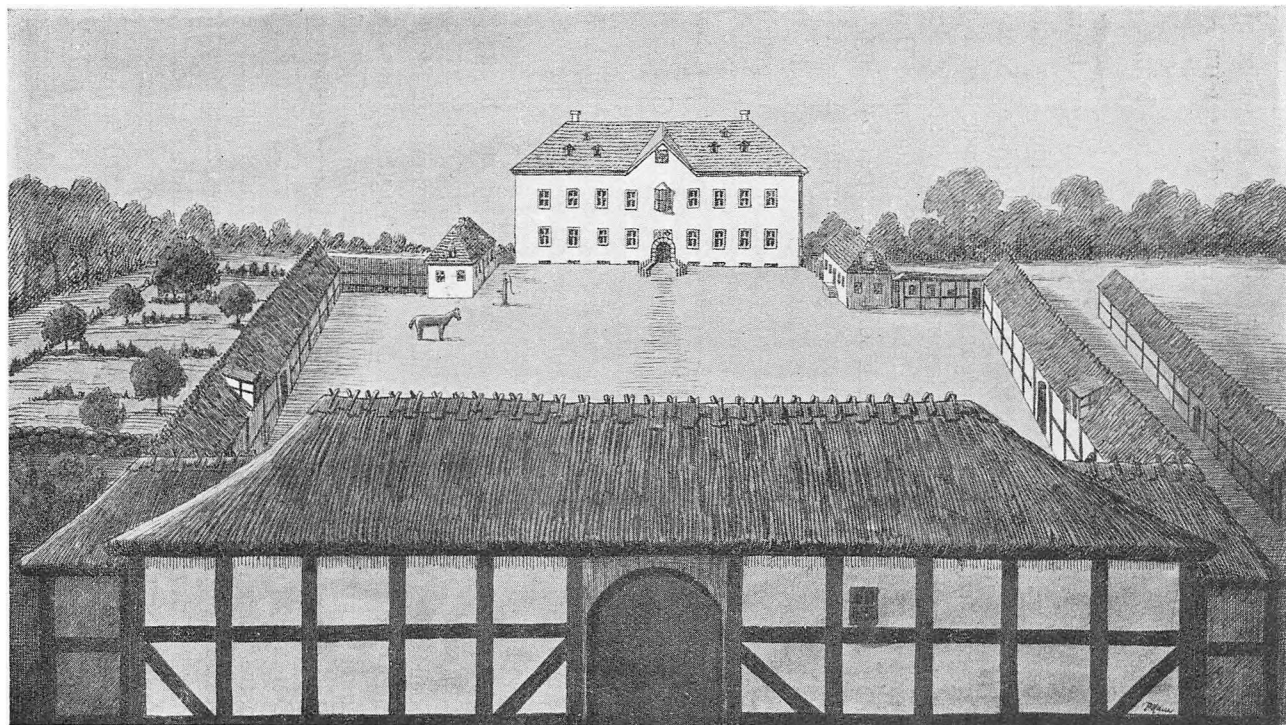

Fig. 1.

har før været nævnte i Literaturen, men aldrig reproducerede; med Lensgreve J. J. I. M. Holsteins velvillige Tilladelse gjen-gives her to af dem, de der viser Lejregaarden set fra Nord (Fig. 1) og fra Syd (Fig. 2).

Henrik Müllers Lejregaard har herefter været formet paa følgende Maade:

I Syd laa med Længderetning Ø.—V. den grundmurede Hovedbygning, to Stokværk høj over en Kælder, og med 9 Vinduesfag i Facaden. Midt baade paa Nord- og Sydsiden var en granitomrammet Indgang, derimod havde kun Nord-siden Kvistgavl. Da Huset laa paa en mod Syd stærkt skraa-nende Grund, præsenterede det sig mod Syd, ud mod Haven, højere end mod Nord, næsten som en treetages Bygning. Arkitektonisk Udsmykning synes de graa Ydermure ikke at have baaret, og det røde Teglstens-Valmtag var slet og ret. Mod Nord, i kort Afstand fra Hovedbygningen, laa Avlsgaarden: 3 lave, straatækte Bindingsværkslænger, der orienterede mod Øst, Nord og Vest var samlede til et tresidet, retvinklet Kom-plex; alle Længerne havde bred Indkørselsport. Gaardsrum-met indenfor dem havde i Retning Ø.—V. betydelig større Ud-strækning end Hovedbygningen; for da delvis at udfylde Mel-lemrummene mellem denne og østre og vestre Udlænge var der omtrent i Højde med Hovedbygningens nordøstre og nord-vestre Hjørne rejst to lave, enetages Smaahuse, begge med Længderetning N.—S.; med deres Bindingsværksvægge ud-adtil, deres i hvert Fald tilsyneladende grundmurede Sider ind mod Gaardsrummet og med deres røde Tegltage dannede de en passende Overgang mellem den grundmurede, teglhængte Hovedbygning og de straatækte Bindingsværks Udlænger. Det ene af disse to Smaahuse, det østre, var forbundet med østre Udlænge ved et Stakit; mellem det andet, det vestre, og vestre Udlænge var indkilet et lille Bindingsværks Bygnings-parti. Udenfor den vestre Udlænge, parallelt med den, stod endnu en Fløj, ligeledes af Bindingsværk og straatækt.

Stor og flot kan Henrik Müllers Lejregaard saaledes ikke kaldes, navnlig ikke naar man tænker paa, hvad den Tid iøv-rigt evnede at skabe i Retning af Arkitektur. Men Lejregaard hørte ogsaa til de mindre Herregaarde, og Rentemesteren

for ham. Præsten Mikkal Henriksen Tistorph, fra 1687 til sin Død 1701 Sognepræst ved Skt. Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, sin Tids „kosteligste” Prædikant i Hovedstaden og særlig berømt for sine kunstfærdige Ligprædikener over en Mængde fremragende Mænd og Kvinder, holdt ogsaa Ligtalen over Henrik Müller. „Indtil Mandagen d. 1. Martii sidst afviget (o:

Fig. 3.

1692)”, siger Mikkal Henriksen Tistorph, „at han (Henrik Müller) om Morgenens vilde tidligere op end efter Sædvane, men maatte begive sig til Sengs igjen og befandt sig alt svagere og svagere, blev derfor sendt Bud til Hans Rasmussen Lund, Sognepræst til Allerslev og Ovsted Sogne, som kort Tid tilforn havde givet ham Alterens Sakrament. Middag 2. Martii 1692 (Kl. 11) døde han, 83 Aar gammel mindre end 14 Dage.” Den 6. April 1692 blev hans Lig nedsat i Familiegravstedet i Skt. Nicolai Kirke i Kjøbenhavn. Sønnen Frantz Müller ansøgte ganske kort efter Faderens Død Kongen om at „lægge

vel paa Volden som paa Flaaden og i andre Maader. Hvilke Penge og af den salig Herre efter sin egen Haands Underskrift for mange Aar siden er likvideret og godtgjort; vil underdanigst formode, at Eders kgl. Majestæt tager saadan og i mangfoldige andre Maader min allerunderdanigste Tjeneste og Villighed udi langt naadigere og mildere Konsideration, naar Eders kgl. Maj. derom allerunderdanigst grundelig maa blive underrettet, end at jeg og de mine til Rekompense med alle skulde blive ruineret og ødelagt.”

Helt forgjæves blev ikke Henvendelsen til Kongen om hans Naade. Ved Resolution af 1685 fik Rentekamret Ordre til at udfærdige Kvittantiarum for Henrik Müller saaledes, at de forskellige Gjældsposter tolkedes paa den for ham fordelagtigste Maade, og Aaret efter kunde Müller takke Kongen for „Befrielse for endel Kreditorers hastige Overilning, som ellers udi haardeste Maade til Fængsel og Trængsel med mig skulde have procederet”. Samtidig henviste han dog ogsaa til, at det ikke alene var ham selv, hvem Skæbnen saa haardt havde ramt, men ogsaa hans Familie: „mine arme Børn, hvis Midler ere borte for de Forløfter, de have været udi for mig”. Enden paa hans mange Veklager blev da ogsaa, at der bevilgedes ham en aarlig Pension af 500 Daler.

Der hænger paa Ledreborg blandt mange andre Malerier af Stedets Ejere og disses Slægtninge et Billede af Rentemester Müller (Fig. 3). Øjensynlig stammer det fra hans Glansperiode, da han stod paa sin Lykkes Tinde. Tilfredshed lyser ud af hans Aasyn, men man synes ogsaa at fornemme, at han har været en ret sikker og myndig Herre. Samme Indtryk kan han dog næppe have gjort, dengang han i Oktober 1686 vendte Kjøbenhavn Ryggen og for stedse tog Ophold i Lejreeggen hos sine Børn; han har da utvivlsomt været en paa Sjæl og Legeme nedbøjet Mand. Først slog han sig ned hos sin ældste Datter Anne Katrine paa Kornerupgaard, som siden 1663 sad Enke efter sin Husbond Dr. jur. Caspar Bartholin. Knap 4 Aar senere (efter Voldermesse d. 1. Maj) flyttede han, da Kornerupgaard blev solgt til Borgemester og Højesteretsassessor Chr. Andersen, til Datteren Drude paa Lejregaard „for at ende sine Dage i Stilhed”, og her boede han, indtil Døden løste op

I det Dokument af 1674, hvorved Chr. V bekræftede Fred. III's Skjøde af 1664 paa det Müller'ske Jordegods, hedder det til Slut, at „han (o: Henrik Müller) og hans Arvinger og Efterkommende, Godsets Besiddere, det herefter maa nyde, bruge og beholde til evindeligt Arv og Eje og sig det saa nyttigt gjøre udi Arv, Mageskifte, Kjøb og Salg, som andre vores Adel udi Danmark og Norge med deres Arve- eller Kjøbegods friest og frelst veed at gjøre”.

Med Ophøjelsen i Adelstanden havde Henrik Müller midt i 1670'erne naaet Lykkens Tinde. Saa begyndte Tilbagegangen at mærkes. Tidens nedadgaaende Konjunkturer gjorde sig gjældende og medførte Tab paa Tab; bl. a. gik det galt med det Kongsbergske Sølvværk i Norge, som han i 1673 havde tilkjøbt sig. Den skaanske Krig var nu imidlertid udbrudt og nødte Regeringen til at udskrive forøgede Skatter, som Rentemesteren ogsaa fik at føle, og som voldte, at han efterhaanden kom i Skatterestancer. Men det haardeste Stød bragte dog den Revisionskommission, der under Chr. V's Regering havde til Opgave at undersøge Fortidens store økonomiske Misère, og som blandt de værste Syndere paa dette Omraade udpegede Henrik Müller. Resultatet af Kommissionens Arbejde blev bl. a., at han idømtes en stor Pengebøde og i 1680 mistede Stillingen som Rentemester. Da Kommissionen saa endvidere ved at gennemgaa hans hele finansielle Virksomhed fra det Øjeblik, han traadte i Kongens Tjeneste som Kammer-skriver og lige op til den nyeste Tid, kom til den Erkjendelse, at han ligefrem skyldte Kongen og Kronen langt over 100,000 Daler, blev Situationen ganske fortvivlet for den nu ca. 75-aarige, forhenværende Rentemester. Alt hvad han gennem et langt og virksomt Liv havde faaet skrabt sammen af Gods og Herlighed, stod nu i yderste Fare for at henvejres. 1684 tilskrev han Kongen et indtrængende Brev om Lempelser og Skaansel, idet han bl. a. henviste til den store Hjælp, han havde ydet under de sørgelige Forhold i Kjøbenhavn ved Svenskernes Belejring. „Jeg beder allerunderdanigst, at Eders kgl. Majestæt allernaadigst vilde konsidere, at deriblandt er de fattige Studenter's Underholdning og andre kgl. Betjentes betalte Besoldning, som haver vovet deres Liv og Blod udi Belejringen, saa-

hos den Müller'ske Familie; af hvilken Art hans Virksomhed ved Opførelsen af Lejregaard har været, faar vi desværre intetsteds at vide. Den forannævnte Gravsten over ham i Allerslev Kirke er iøvrigt endnu bevaret, liggende foran Alteret. Ogsaa over et andet Medlem af Familien Huulegaard siger Pastor Trojel, at der var en Ligsten i Allerslev Kirke, nemlig over „ærlige og velagtbare” Lauritz Olufsen Huulegaard, Kirkeværge, som døde 1653 i sit 33. Aar og med sin Hustru Anna Olufsdatter havde 6 Børn. Mulig eksisterer ogsaa denne Ligsten endnu, idet der under en paasømmet Løber hen ad Kirkegulvet vides at skjule sig nogle Ligsten. Det er endelig værd at minde om, at fra denne Huulegaard'ske Slægt nedstammer Johannes Ewalds Ungdomskærlighed, Arense Huulegaard.

Lejregaard (eller, som den endnu af og til kaldtes, Udlejregaard) overdrog Henrik Müller til sin næstældste Datter *Drude Müller*, født 1644 og saaledes nu en circa tyveaarig Dame; faa Aar forinden havde hun ægtet *Thomas Fincke*. Fru Drude fik endvidere af Faderen de to Gaarde Drøsselholm og Aagaard i Løve Herred, medens Henrik Müller skænkede andre af sine mange Gaarde til sine øvrige Børn: 5 Sønner og 2 Døtre; den ældste af Døtrene, Anne Katrine, modtog saaledes bl. a. den nærliggende Kornerupgaard, medens Sonnerup, Sæbygaard og Skullerupholm tilfaldt Sofie Müller. Der er dog Grund til at antage, at Henrik Müller vedblivende selv havde Indseende med Regnskabsførelsen paa disse Gaarde, fordi han overfor Regeringen indestod for de fleste Skatters Betaling, og fordi Regnskabsvæsen jo i det hele taget var hans Specialitet.

Endnu en Tid efter at Lejregaard stod færdig, var Henrik Müller en af Lykken begunstiget Mand. I 1674 blev han og nogle af hans Frænder ophøjede i Adelstanden, idet de som saa mange andre Medlemmer af Tidens nybagte Godsejerstand attraaede ogsaa paa Formernes Omraade at hæve sig over deres Omgivelser. Samtidig søgte Henrik Müller om at faa sine mange Hovedgaarde gjort skattefri „paa gammel adelig Vis”. Det var altsaa dels den da saa udbredte „honnête Ambition”, dels ogsaa Udsigten til haandgribelig Vinding, der bevægede Rentemesteren til at søge Optagelse i Adelstanden.

havde hellerikke udset den til sit eget fremtidige Hjem. Det var Dragsholm, den gamle befæstede Gaard i Ods Herred, som han vistnok higede eller i hvert Fald havde higet efter at gjøre til sit egentlige Hovedsæde.

I sin Beretning om Allerslev Kirke siger Pastor Trojel, at der ved Alterfoden ligger en stor Ligsten med Indskrift: „Denne Steen tilhører velfornemme Mand Oluf Lauritzøn Huulegaard og hans Hustrue Maren Jacobsdaatter og deres Arvinger”, og i en Note bemærker Trojel: „Denne Mand (o: Oluf Huulegaard) boede i Huulegaard og var en af dem, som bygte Leiregaard paa Rentemester Müllers Vegne. Han var Stammefader til de Huulegaarder, hvoraf mange endnu leve og i Kjøbenhavn have boet, hvoraf een endnu boer der.”

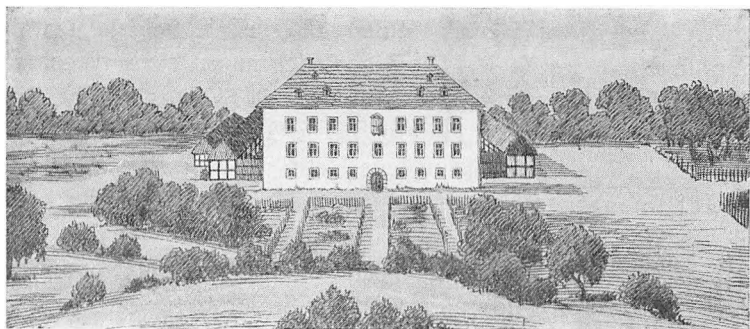

Fig. 2.

Denne Oluf Huulegaard, som altsaa bar Navn efter Hulegaard i Allerslev Sogn, kjendes andetsteds fra. I Aarene 1673—75 var han Birkefoged ved Skjoldenæsholm Birk, som Rentemester Henrik Müller i September 1673 havde faaet Tilalelse til at oprette, og hvorunder de Bønder og Tjenere skulde svare, som hørte til Skjoldenæsholm, Kornerupgaard, Udlejreggaard og Skullerupholm med mere sjællandsk Gods. Ogsaa efter at være fratraadt Stillingen som Birkefoged mødte Ole Huulegaard jævnlig paa Tinge „for en højgunstig Husbond”, som det hedder; snart kunde denne være en af Henrik Müllers Døtre Fru Drude eller Fru Anne Katrine, snart en af Rentemesterens Svigersønner Thomas Fincke eller Johannes Fincke. Ole Huulegaard var saaledes en velanskreven Tjener

et Aars Pension til hans Begravelse", for at den kunde blive saa hæderlig som mulig, og dette Andragende om et nyt Pensionsbidrag paa 500 Daler blev virkelig bevilget. Som et smukt Træk fra Fru Drudes Side overfor hendes gamle Fader fortæller Pastor Trojel, at „dog er bekjendt om hende som noget rosværdigt, at da hendes Fader, som tilsidst fik Pension at leve af, skulde for Gjæld været i civil Arrest i Byfogdens Hus i Kjøbenhavn, gik hun i Stedet for ham og sad saaledes arresteret et Aar, indtil hun havde udbetalt Faderens Gjæld". Denne Episode findes iøvrigt, saavidt det ses, ikke omtalt andetsteds.

Hvor længe Lejregaard herefter kunde blive i den Müller'ske Familie, var et Tidsspørgsmaal. Den nærliggende Kornerupgaard var som før nævnt alt 2 Aar inden Henrik Müllers Død gledet ud af Slægtens Eje. Foreløbig holdt Fru Drude dog det hele gaaende og efter hende ogsaa hendes nærmeste Efterkommere. Ifølge en Opgjørelse fra 1688 over Gaardens Jordtilliggende var Hartkornet 36 Tdr. 1 Skp. 2 Alb. Ager og Eng, 4 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. Skovskyld, og Udsæden (3: Jord under Plov) var 139 Tdr. Land.

Ved Henrik Müllers Død var Fru Drude kun 48 Aar gammel, men ikke desto mindre havde hun allerede da i 15 Aar sid-det Enke. Som foran nævnt indgik hun Aar 1660 Ægteskab med Thomas Fincke, Søn af Professor ved Kjøbenhavns Universitet Jacob Fincke og Sønnesøn af den meget ansete Matematiker og Læge Professor Thomas Fincke, der døde 1656 som 95-aarig Olding og som Stamfader til en talrig Slægt, af hvilken flere udmærkede sig ved Lærdom.

Thomas Fincke den yngre gik ligesom Faderen og Farfaderen Embedsvejen. Efter at være bleven Student 1651 drog han for sin videre Uddannelses Skyld til fremmede Lande og blev immatrikuleret ved Universitetet i Leiden. 28 Aar gammel indgik han Ægteskab med Drude Müller, et efter Forholdene sikkert ganske godt Parti. Han blev Assessor i Højesteret og fik efterhaanden overdraget forskellige Hverv, deriblandt Ordningen af Indkvarterings- og Matrikulsvæsenet paa Bornholm; 1676 blev han Amtmand paa denne Ø og samme Aar Kancelliraad; to Aar i Forvejen var han bleven adlet. Ved et mærke-

ligt Spil af Skæbnen fik han, en Ungdomsven af Griffenfeld, Sæde i den Kommission, der var nedsat for at dømme den store Statsmand, men dette blev i Samtidens Øjne ogsaa hans Bane. Thi dens Tro var, at Nemesis tidligere eller senere vilde ramme Griffenfelds Dommere. Thomas Fincke blev indhentet af Skæbnen allerede i November 1677 under en Ridetur ved Hammershus; hans Hest blev sky for nogle Hunde, stejlede og knuste i Faldet sin Rytter. Liget blev overført til Sjælland og bisat i Allerslev Kirke, Lejregaards Sognekirke. Til denne havde han i Aaret 1670 skænket en den Dag i Dag benyttet Klokke, som paa sin øverste Del bærer følgende Indskrift: „Anno æræ Christianæ MDCLXX imperii Christiani qvinti pii justi primo campana hæc de novo fusa procurante Th. Fincke”; ved Randen staar: „Me fecit Henrich Lehmeyer” — Navnet paa Klokkestøberen.

Ifølge Pastor Trojels Angivelse henstod endnu dengang (1759) Thomas Finckes Kiste i Kirkens Sakristi; den var overdraget „med sort Læder, overalt besat med Messingzirater stærk forgyldte, med en stor Palladsk ovenpaa Kisten”. Paa en Plade stod foruden Navn og Fødselsaar (1632, d. 14. Oktober) følgende om hans Liv og Levned: „opfødt udi Guds-frygt og boglige Konster, øvet udi alle adelige Dyder og Videnskaber, forsøgt udi fremmede Lande, oplært udi alle euro-bæske Herrers og Potentaters Regeringer, bekjendt udi de fornemste kejserlige, kongelige, fyrstelige og Republiqvers Hoffer og Stater, æret hos fremmede, ophøjet udenlands, belønnet udi sit fædrene Land med Ære og Værdigheder, brugt udi mange kongelige Commissioner, Æringer og Forretninger, ufortrøden, tro og nidkjær udi sine Embeder og sin Herres og Konges Tjeneste, ivrig til at tjene sine og sig anbetroede Menigheder mere end sig selv, fuldendte sit Levnedsløb med Dyd, Ære og Berømmelse, døde paa Hammershus 1677 d. 17. September, efterat han havde levet 44 Aar 11 Maaneder 3 Dage.” Denne Kiste saavel som 5 andre, der ligeledes stod i Allerslev Kirkens Sakristi, er senere forsvundne, uden at det kan siges hvornaar; formentlig er de nedgravede paa Kirkegaarden. Kisten ved Siden af Thomas Finckes indeholdt Liget af hans Hustru, Drude Müller; ifølge Trojel var den „med sort Rugsvarts

Læder overtrukken, med mange Zirater af Tin stærkt forsølvet. En hvid Metal Plade midt paa Laaget, hvorpaa denne Indskrift: Frue Drude Müller til Aagaard, født d. 6. September 1644, gift 26. Aug. 1660 med Thomas Fincke, blev Enke 17. September 1678 [d. 1677], døde 6. Nov. 1704."

I Thomas Finckes og Fru Drudes Ægteskab var der kun een Søn, *Henrik Fincke*, født 1666 og saaledes ved Moderens Død 1704, da han overtog Lejregaard, 38 Aar gammel. Han gik den militære Vej, blev 1684 Sekondlieutenant, 7 Aar efter Premierlieutenant, 21. Jan. 1696 Kaptainlieutenant, 21. Nov. samme Aar karakteriseret Kaptain og 30. September 1699 virkelig Kaptain. Aar 1703 ægtede han Karen Gyldensparre, en Datter af Griffenfelds Helbroder Generalkrigskommissarius Albert Gyldensparre. Hans Besiddelse af Lejregaard blev dog kun ganske kortvarig, idet han 4 Maaneder efter Moderens Død, 6. Marts 1705, fulgte hende i Graven. Paa Ledreborg hænger et Maleri af ham; det viser ham som en skægløs ung Mand, iført et Harnisk (Fig. 4). Ogsaa han blev bisat i Allerslev Kirkes Sakristi, hvor hans eneste Barn, en lille Datter Anna Margrethe, der døde 1704, 12 Dage gammel, kort Tid i Forvejen havde fundet sit Hvilested. Om Henrik Finckes Kiste siger Pastor Trojel, at den i alle Maader var som hans Moders og havde følgende Indskrift: „Henrich Fincke til Lejregaard, kgl. Maiestæts bestalter Capitain ved Marinerne, født 18. Aug. 1666, kom udi Ægteskab d. 1. Junii 1703 med Fru Karen Gyldensparre og avlede med hende en Datter, hvilken Gud nogle Dage efter Fødslen igjen bortkaldte¹⁾, døde d. 6. Marts 1705." „Ovenpaa Ligkisten", siger Trojel, „ligger hans Kaarde. Over Kisten hænger 3 prægtige Faner, en rød,

1) Hendes Kiste beskriver Trojel saaledes: „en liden med sort Rugsvart betrukken og med Tin Zirater forsølvet net beslagen Kiste, ganske liden; paa Pladen, som er af Messing, staaer: Herunder hviler Anna Margreta Fincke født i Kjøbenhavn d. 8. October 1704 og døde 20. October samme Aar." Trojel tilføjer, at denne lille Kiste stod ovenpaa en anden i Allerslev Kirkes Sakristi: „stor, sort, med Læder betrukken og indeni den en anden Ligkiste, men ingen Opskrift paa nogen af dem, hvorfor ei vides, hvem det er, uden at gamle Folk siger, at det er en gammel Jomfru af de Finckers Familie".

en sort, begge med brede Guld-Fryndser, den 3die af hvidt Atlask, dobbelt, med brede Guld-Fryndser omkring og til begge Sider broderede med ophævede Bogstaver med Guld, hvorpaa læses: Herunder hviler ærlige og velbyrdige Henrich Fincke til Leiregaard, kgl. Mai.'s Capitain ved det Regiment Marine, som blev fød 1666 d. 18. Aug., døde 1705 d. 6. Martii."

Med Henrik Fincke uddøde Slægten paa Mandssiden. Det syntes iøvrigt, at Henrik Fincke selv havde anet, at hans Livsbane snart var endt, thi d. 17. Dec. 1704, altsaa kun halvtredje

Fig. 4.

Maaned før sin Død, traf han sammen med sin Hustru Bestemmelse om, hvad der skulde ske med Lejreggaard efter deres Død, og denne Bestemmelse fik under 17. Januar 1705 kgl. Konfirmats.

Henrik Fincke til Lejreggaard, Kaptain ved det Regiment de Marine, og Karen Gyldensparre bestemme, at naar en af dem dør uden Livsarvinger, skal den efterlevende beholde alt, Gods, Hus, Ejendom etc. uvurderet og uskiftet som sit eget, frit.

Naar den længstlevende dør, „da skal min Hovedgaard Leiregaard med tilliggende Bøndergods og hvad der af dependerer henfalde til min Henrich Finckes eneste Arvinger, hvorimod de skal pligtig være at betale til min Hustrus Arvinger 4000 Rixdaler i danske Kroner samt svare og betale al den bortskyldige Gjæld, som den længst levende sig kunde efterlade, det være sig paa Jordegods eller andre Boets Eiendomme og Midler.”

I Henhold til denne Bestemmelse tilfaldt Lejregaard Fru *Karen Gyldensparre*, og for anden Gang blev det altsaa en Kvinde, der kom til at staa for Styret. Om det har været til Held for Gaarden eller ikke, skal eller kan ikke afgjøres. Kun saameget ses, at Fruens økonomiske Kaar ikke har været de bedste. Flere Gange maatte hun stifte Laan. Kreditor var den bekjendte, fremragende Overkrigssekretær, Gehejmeraad Jens Harboe, en saare velhavende Mand, hos hvem selv Statskassen flere Gange maatte hente Subsidier. Det første Laan, Fru Karen Gyldensparre gjorde — det var kun godt et Aar efter Mandens Død — var paa ikke mindre end 8000 Rdr. Kroner, og i den Anledning pantsatte hun til Jens Harboe Lejregaard med Mølle og Bøndergods, af Hartkorn efter den nye Matrikel ialt 338 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdk. December 1706 optog hun hos Jens Harboe et nyt Laan, paa 1000 Rdr. Kroner, og i 1710 atter et, paa 450 Rdr. Paa dette Tidspunkt var Gehejmeraaden død, men i hans Sted traadte Enken Christine, født Baronesse Fuiren, en højt begavet og literært interesseret Dame, der navnlig dyrkede Omgang med lærde Mænd, bl. a. Digteren Chr. Falster; mest bekjendt for Efterverdenen er hun som Stifterinde af det Harboeske Fruekloster i Kjøbenhavn og af Støvringgaards Jomfrukloster ved Randers, til hvilke Stiftelser hun skænkede næsten hele sin betydelige Formue.

Lejregaard maatte hver Gang tjene som Pant for Laanene, men ved Karen Gyldensparres Død 1711 var ingen af dem indfriet. Ogsaa hun fandt sit sidste Hvilested i Allerslev Kirkes Sakristi, men i Modsætning til hendes Mands og hendes Sviogerforældres Kister blev hendes ganske tarvelig, uden Prydelser og Indskrift. Det er næsten, som man derigjennem kan læse sig til hendes daarlige økonomiske Kaar. Kisten stod

endnu 1759 paa Plads; Pastor Trojel beskriver den saaledes: en med sort Læder overtrukken Kiste, „men uden nogen Zitrater og uden Opskrift“, men af Kirke Bogen ses, at Frue Karen Gyldensparre er begravet Aar 1711 d. 24. Augusti. „Desuden er i Minde, at hun blev hensat i en slet Kiste med sort Bay betrukken, som nogle Aar derefter raadnede og faldt bort, saa at Kisten stod uhøvlet af bare Brædder, indtil nogle af Familien lod den betrække med sort Læder, som den endnu findes.“ Sit Minde havde Karen Gyldensparre ønsket at bevare i Kirken ved Aar 1707 at skænke den et lille Jærnrækværk omkring Alter-Knæfaldet; det er imidlertid forlængst fjærnet. Ifølge Albert Trojel stod paa dets ene Side, smedet i Jærnet, et sammenslynget K G, paa dets anden 1707.

Efter Karen Gyldensparres Død mødte Fru Christine Harboe frem med sine uindløste Pantepapirer og krævede Arvingerne for Betaling. Sagen gik til Paakjendelse ved Sjællandsfar Landsting, hvis Justitsprotokol under ¹¹/₅ 1712 har følgende:

„Fru Christina Fiuren contra Fru Karen Gyldensparres Arvinger.

Eftersom højædle og velbaarne Frue Christina Fiuren, sl. Hr. Geheimeraad Harboes til Støvring Gaard, søger og tiltaler afgangne Frue Karen Gyldensparres, sal. Hr. Capitain Henrich Finckes til Leiregaard, hendes Arvinger, een for alle og alle for een, for en Capital 9450 Rdr. Croner, med Renter fra 11. Juni 1710, til Betaling skeer, alt efter 3 hende udgivne Obligationer, den første af Dato ¹¹/₆ 1705 paa Kapital 8000 Rdr. Croner, til sal. Hr. Geheimeraad Jens Harboe, hvorudi bemeldte Fru Karen Gyldensparre i Anledning af det med hendes sl. Kjæreste oprettede og af Hs. Mai. allernaadigst confirmerede Testamente ei alene pantsætter til Geheimeraad Harboe Leiregaards Hovedgaard, Mølle og Bøndergods, bedragende sig til 338 Td. 2 Sk. 1 Fd. Hartkorn nye Matricul, mens endog tilforpligter sig og Leiregaards Eiere efter hans Død rigtig at betale Renterne til hver 11. Juni, og i Fald Creditor enten formedelst Capitalens Udeblivelse efter foregaaende Opsigelse. Den anden Obligation af Dato ¹¹/₁₂ 1706 til Geheimeraad Harboe lyder paa 1000 Rdr. Croner paa samme Pant. Den tredie af Dato ¹¹/₆ 1710 til Geheimeraad Harboes Enke Fru Kirstine Fiuren paa 450 Rdr. Croner lydende paa samme Leiregaard og Gods.”

Juli 1712 fældede Landstinget da følgende Dom: „Kjendes for Ret, at Leiregaards Eiere efter Testamentet indfrier og betaler bemeldte 3 til Geheimeraad og Enkefrue udgivne Obliga-

tioner med sine efterstaaende Renter og Omkostninger skadeløs, og falde de ei inden 15 Dage skulde rette for sig, da skal Frue Harboe have Magt efter Forskrivningernes Indhold enten ved Udlæg efter Loven at træde til Pantet eller det 3 Gange paa offentlig Auction til den høistbydende at lade sælge til skadesløs Betaling.”

Karen Gyldensparres eller rettere Henrik Finckes Arvinger frafaldt Kravet paa Lejregaard, og dermed gled denne efter kun et halvt Aarhundredes Forløb for stedse ud af Rentemeister Henrik Müllers og hans Slægtnings Eje. Et Afsnit i Gaardens Historie var til Ende, andet Afsnit maa det kaldes, i hvilket Lejregaard fra en stor Bondegaard i Middelalder og Renæssancetid var forandret til en Herregaard. Efter et kortvarigt og uinteressant tredje Afsnit oprandt fjerde og sidste, da Gaarden under Navnet Ledreborg traadte over i de store Godsers, Grevskabernes, Række. Lejregaard hører saaledes til den Gruppe Herregaarde, der fra en ganske ringe og uanselig Begyndelse efterhaanden voxede op til at blive Sæde for Højadel. Andre Herregaarde er gaaede den modsatte Vej, idet de oprindeligt tilhørte den gamle danske Adel, men gik over til den ved Enevælden skabte nye Lavadel eller til borgerlige Slægter og er endte i Nutiden som gunstige Objekter for Udstykningsforeninger.

Efter Karen Gyldensparres Død blev Lejregaard kjøbt af Fru *Mette Reedtz*, der dengang sad som Priorinde paa Roskilde adelige Jomfrukloster. Pastor Trojel bemærker dog, at Lejregaard efter Karen Gyldensparres Død „kom til Hs. Mai. Kongen, men strax efter blev kjøbt af Fru Mette (*Reedtz*)”.

Atter altsaa en Kvinde som Lejregaardens Besidder, men rigtignok en Dame af fineste Æt, Datter af den Aar 1674 afdøde Kansler Peder Reedtz, som bl. a. ejede Sortebrødregaard i Roskilde. Ved Arvedelingen efter ham fik Datteren Mette, som havde ægtet Christian Lindenov til Restrup og Ormslevgaard i Jylland, Sortebrødregaard i Roskilde, hvilken Lindenov imidlertid 1679 med sin Hustrus Samtykke solgte til Holger Thott til Søvind og Marsvinsholm. Chr. Lindenov døde 1692 og blev begravet i Restrups Sognekirke, Sønderholm i Nordjylland. Fru Mette Reedtz blev den første Priorinde i det

af Berte Skeel og Margrethe Ulfeld Aar 1699 stiftede Roskilde Jomfrukloster og var det lige til sin Død 1733. Sin meste Tid opholdt hun sig sikkert her, men paa Lejregaard sov hun hen, og hendes Bisættelse fandt Sted i Allerslev Kirke ²⁴/₁₁ 1733.

I Ægteskabet havde hun ialt 9 Børn, nemlig 4 Sønner og 5 Døtre. En af Sønnerne, Godske Lindenov, døde 1738 som Slægtens sidste Mand. Af Døtrene var den tredjeældste Sofie Lindenov, født 1684 og i Aaret 1699 indskrevet i Roskilde Jomfrukloster; 17. Januar 1726 indgik hun i Allerslev Kirke Ægteskab med en af Faderens forhenværende Fogder, Hans Henrik Mandix — en lidet standsmæssig Forbindelse, da Seigneur Mandix var af borgerlig Æt og jo kun havde haft en ret underordnet Stilling. Mulig har han været noget formuende; hans Broder var i hvert Fald den rige Brygger og Hørkræmmer paa Vestergade i Kjøbenhavn, senere Ejers af Gislingegaard ved Holbæk Ole Mandix, der ved sit Giftermaal med Hørkræmmer Oluf Huulegaards Enke blev Stedfader til Johannes Ewalds Ungdomskærlighed Arende Huulegaard.

Efter Mette Reedtz's Død i Aaret 1733 arvede i Henhold til hendes Testamente af ¹⁵/₁₀ 1729 Datteren *Sofie Lindenov* og hendes Mand Seigneur *Hans Henrik Mandix* Lejregaard; men kun 6 Aar sad de som Ejere af den. 1739 solgte de den til Johan Ludvig Holstein og flyttede antagelig til Kjøbenhavn. Faa Aar efter, 1744, døde Sofie Lindenov og blev begravet paa Holmens Kirkegaard; hendes Ægtemand døde 1747 i en Alder af 58 Aar og blev begravet ⁵/₇ fra Frue Kirke; han nævnes da som „før Proprietær til Leiregaard, logerende og død i Skibet paa Vestergade" („Skibet" var en af de mange privilegerede Gæstgivergaarde paa Vestergade i Kjøbenhavn, især søgte af „Proprietærer, Forpagtere og andre Landmænd"). Hans Livsafslutning paa et saadant Sted lyder ikke af noget særlig stort.

1739 blev det store Mærkeaar i Lejregaards Historie, idet Ejendommen da fra borgerlige Hænder gled over paa højadelige, fra en mindre Herregaard hurtig udviklede sig til at blive Hovedsæde i et Lensgrevskab, der under det klangfulde Navn Ledreborg kom til at gaa i Arv fra Fader til Søn i lige Linie gennem 5 Slægtled for nu at tilhøre det sjette. Det er en For-

vandling saa stor, at man i første Øjeblik har vanskelig ved at fatte, at Oprindelsen til det nuværende, omfangsrige og monumentale Bygningskomplex Ledreborg er en ringe senmiddelalderlig Gaard, og at den hele Udviklingsproces sikkert er foregaaet paa en og samme lille Plet Jord.

Ogsaa synes det ved første Betragtning lidt underligt, hvad *Johan Ludvig Holstein* (Fig. 5) har villet med en Gaard som Lejregaard, saa forholdsvis beskeden som denne efter de 4 Ma-

Fig. 5.

lerier i den „blaa Gang” paa Ledreborg har præsenteret sig og været. Skulde han ønske at blive Godsejer, maatte man tro, at han havde stilet højere end mod en Gaard, som nys en slet og ret Foged havde ejet. Men nærmere beset er Sagen alligevel ganske forklarlig.

Født 1694 paa Godset Lübz i Mecklenburg som Søn af Statsminister Joh. Georg Holstein og uddannet bl. a. i Hamburg og Kiel blev han knyttet til Fred. IV's Hofstat under Felttoget 1712—13 og udnævnt til Kammerjunker. Joh. Ludv. Holstein ønskede imidlertid hverken at gaa den militære Vej

eller at blive Hofmand; hans Hu stod til civile Embedsstillinger. 1727 blev han Directeur for Vaisenhuset og 3 Aar efter Stiftamtmand over Sjællands Stift og Amtmand over Kjøbenhavns og Roskilde Amter. Lejre-Egnen kom saaledes til at høre under hans Embedsdistrikt, og han har mulig derigjennem faaet Lejlighed til at stifte Bekjendtskab med den i Embeds Medfør. Har dette været Tilfældet, kan det ikke have været andet end, at Egnen med sin Skjønhed og sine mange

Fig. 6.

historiske og forhistoriske Minder maa have tiltrukket sig hans særlige Opmærksomhed; thi historisk Interesse nærede han i høj Grad.

Men hertil kom et andet Forhold. Skjøndt tysk af Fødsel følte han sig mere og mere som dansk Statsborger, og ved sit Ægteskab med Helvig Vind (Fig. 6), en Datter af Etatsraad Christian Vind, blev han nøje knyttet til dansk Adel. I en Koncept til en udførlig Meddelelse til Kongen om sin Forlovelse, med Bøn om Kongens Samtykke dertil, giver han en ganske karakteristisk Skildring af hende og nævner samtidig, at han vil lære Dansk til Fuldkommenhed, da hun ikke er andre Sprog

virkelig mægtig end det. „Sie hat“, skriver han, „ein gutes Alter, denn sie ist 22 Jahr alt; sie hat ein gutes Aussehen, sonderlich die Oberhelffte des Gesichts; darbey, wenn sie erst bekannt ist, ein freundliches Wesen; sie ist christlich und still von Gemüth Sie ist nicht gantz arm, indem sie 3 Güter in Jutland, aber auch grosse Schulden darauf, hat Zum wenigsten werde ich das Dänische vollenkommen lernen, denn sie keiner andern Sprache, um sich darin zu expliciren, als solcher mächtig ist.”

Alt dette bidrog til, at han, hvis han ogsaa skulde være Godsbesidder — hvad han ønskede at blive — foretrak at være det i Danmark. Med sin Hustru havde han faaet Vrejlev Kloster og Fuglsig; disse to Herregaarde laa imidlertid i Vendsyssel, fjernt fra hans egentlige Virkekreds, som, efter at han i 1735 var bleven Oversekretær i Danske Kancelli og havde faaet Sæde i Konseillet samt 2 Aar efter var bleven Præsides i General-Kirkeinspektionskollegiet, bandt ham til Hovedstaden. Til disse Stillinger kunde han regne — som det da ogsaa blev Tilfældet —, at der i Aarenes Løb vilde føje sig andre, der ligeledes vilde nødvendiggjøre Kjøbenhavn som hans Hovedopholdssted. Et Landgods, han kunde have Glæde af, og hvor han kunde søge hen for at faa Rekreation under sit byrdefulde Arbejde, maatte derfor selvsagt ligge i Hovedstadens Nærhed, saa at han nemt kunde komme frem og tilbage. Det er disse forskellige Omstændigheder, man ogsaa maa tage i Betragtning, naar man undersøger, hvad der kan have bevæget Joh. Ludv. Holstein til at købe Lejreggaard. Ud fra dem bliver Valget af denne forholdsvis beskedne Ejendom imidlertid ganske forstaaelig.

Det var i Sommeren 1739, at Kjøbet fandt Sted, men først 6. April 1740 fik Holstein Skjøde paa Lejreggaard. Godset bestod af Hovedgaardstaxt 46 Tdr. 7 Skp. 1 Alb. og Bøndergods 336 Tdr. 2 Fdk. 1 Alb., tilsammen altsaa 382 Tdr. 7 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Ifølge Kjøbekontrakten var Prisen 28625 Rdl. d. Cour., hvori dog fradroges 300 Rdl. d. Cour., som Fru Mette Reedtz ved sit Testamente af ¹⁵/₁₀ 1729 havde skænket det adelige Jomfrukloster i Roskilde til Forbedring af Præstens Løn og saaledes, at Kapitalen skulde blive indestaaende i Lejreggaard.

Et fornøjeligt lille Indblik i Holsteins Kjøb af Lejregaard faar man gjennem nogle af de mange Breve, Chr. VI i Aarenes Løb har tilskrevet ham, og som handler om alt muligt mellem hinanden, baade administrative og private Forhold, stort og småt. Det ældste af disse Breve, som vedrører Lejregaard, er fra 2. Aug. 1739. Kongen skriver først, at det glæder ham, at Holstein synes godt om Gaarden. En Sum af 3000 Rdlr. er ganske vist Kjøber og Sælger imellem, men Kongen trøster med, at dette Beløb jo ikke er stort, og at de vel nok bliver enige, naar de begge mener det alvorligt med Handelen. Og saa fortsætter Brevet med følgende meget karakteristiske og oplysende Sætninger: „Dass Er (o: Holstein) nun durch Ankauf dieses Gutes unser Unterthan ganz werden will, und alles verkauffen, was Er noch in Mecklenburg bishero gehabt, ist recht guht, und werden diejenige, vor deren Umstände Er die Mühe hat zu sorgen, nichts verlieren, wen Er ihre Gelder bei sich selber aus setzet. Dass Leyergaard das nechste Holtz bei Kopenhagen ist von Gütern, und dass Er in 4 Stunden dahin kommen kan, ist auch recht gut und für Ihm sehr gemächlich, und da die Gegend sehr lustig, wünschen wir Ihm viel Glück dazu und finden, dass Er wohl tut, dass Er sein Gemüth aufmuntert um nicht vor der Zeit stumpf zu werden. Er kan also das Gut für die 26000 Rthl. und noch teuer wohl kauffen, wir finden eben so wenig gegen das Ankauf des Gutes als gegen der Heirat einzuwenden.”

Umiddelbart efter, at ovenstaaende Linier var skrevne, maa Handelen om Lejregaard være gaaet i Orden, thi Kongen bemærker senere i samme Brev: „dass Er den Kauf wegen Leyre zu 28625 Rthl. cour. geschlossen, und dass Er den 4ten, wen Er mit seiner Post fertig ist, dahin will auf 24 Stunden, ist uns ganz lieb; es tut uns aber Leid, dass Er dieses Gut hat zu teuer gekauft, wie Er meinet.”

Endnu eet oplyser dette Brev, at Joh. Ludv. Holstein har solgt sit Gods Lübz i Mecklenburg, idet han helt vil knytte sig til Danmark. Herover udtaler Kongen sin Glæde, men tilføjer samtidig, at Holstein rigtignok har faaet 4000 Rdlr. for lidt for det.

Kongens Breve fra den nærmest efterfølgende Periode inde-

holder af og til Notitser vedrørende Lejregaard. Saaledes ønsker han i et Brev fra 24. Aug. s. A. Holstein Lykke paa Rejse til Lejre, og 4 Dage senere skriver han om Jagten derude følgende: „Die Jagdfreiheit bei Seinem Gut wollen wir Ihm für Seine Lebenszeit allergnädigst accordiren. Es aber ganz weg zu geben, kann sich nicht wohl wegen der Consequenzen thun lassen. Wir haben Ihm auch nicht angeraten, wie er solches selber weiss, ein Proprietarius hier in Seeland zu werden, den er hat das Gut gekauft zu Seiner Rekreation. Die Jagd ist eine Recreation für Ihm, ein Regale für uns, welches nicht allen, die nach Ihm Possessores des Gutes werden können, so leicht zu zustehen ist.“ Denne Forhandling om Jagtretten berøres paany i et Brev fra den følgende Dag, hvori Kongen skriver, at det godt kan være, at der ikke er meget ved Jagten dér, men „jedoch halten wir es allezeit bedenklich so was zu abalienieren an andere Leüte, welche es nicht meritiren. Es ist zu beklagen also, dass Er so wenig Plaisir von der Jagd daselbst haben kan“.

2 Maanedere senere, d. 31. Oktober, nævner Kongen igjen Lejregaard, idet han bl. a. tilskriver Holstein følgende: „Er kan, wen Er es nötig findet, sich nach Seinem Gut hinbegeben, welches Er neulich gekauft und woselbst Er auch allerhand neue Einrichtungen gemacht hat. Wir sind von Seiner Treue und Fleiss schon genugsam versichert, dass Er die Reisen dahin so werde anstellen, dass in unserm Dienst und Interesse nichts dadurch werde versäümet werden, und gönnen Ihm also diese Recreation wohl.“ Rekreationstur til Lejregaard og Lykke paa Rejse er endelig Udtryk, som af og til træffes i Kongens Breve til Holstein fra de følgende Aar, saaledes ²¹/₄ 1740, ²/₈ 1741, ¹³/₁₀ 1742 og ¹/₄ 1743.

Udelukkende Rekreation blev for Holstein disse Rejser fra Hovedstaden til Lejregaard dog ikke. For det første gik han meget snart, for ikke at sige strax efter Erhvervelsen af Gaarden i Gang med store Byggeforetagender og andet herude, Arbejder, hvorved efterhaanden det monumentale Bygningskomplex skabtes, som endnu den Dag i Dag vækker Beundring. I et Brev af 9. Oktober 1743 nævner Kongen Byggeriet, idet han skriver: „Dass Er (o: Holstein) in dieser Woche

hoffet unter Dach zu kommen, dazu gratulieren wir Ihm. Es wird uns sehr lieb sein, wen Er uns mahl Sein Bau auf dem Papier zeigen will."

For det andet gik Holsteins Bestræbelser kraftig ud paa at udvide Gaardens Jordtilliggende og Herligheder. Ved Skjøde af 19. December 1742 overdrog saaledes Kjøbenhavns Magistrat ham 25 Tdr. 4 Skpr. Hartk. i Asserup Gaarde, 16 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. i Højby og 13 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartk. i Særløse. Faa Uger efter, 16. Januar 1743, tilskjødede Generallieutenant Christian Lerche til Lerkfeld ham en Bondegaard i Særløse By med tilliggende 5 Huse og en øde Husplads, af Hartk. 12 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk., og fra Sjællands Stiftsøvrighed som Direktør for Roskilde Duebrødre Kloster og fra Grev Conrad Reventlow til Brahetrolleborg erhvervede han 1743 deres Andele i Svogerslev Sø. I Tokkerup By fik han ved Skjøder af $\frac{1}{3}$ 1743 og $\frac{22}{9}$ 1744 2 Bøndergaarde, og fra Sjællands Stiftsøvrighed som Roskilde Domkirkes Forsvar fik han ved Skjøde af $\frac{1}{6}$ 1743 en Bondegaard i Svogerslev By, Svogerslev Vand- og Stampemølle, et Stykke Jord paa Svogerslev Mark samt 2 Gaarde og 2 Huse i Højby, Rorup Sogn. Under $\frac{26}{2}$ 1744 overdrog Rektor og Professorer ved Kjøbenhavns Universitet ham en Universitetet tilhørende Gaard i Allerslev Sogn samt et Hus sammesteds i Arvefæste.

Endvidere blev det ved kgl. aabent Brev af $\frac{10}{3}$ 1744 bevilget Holstein at inkorporere 15 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hartk. Bøndergods, som var indtaget til Lejregaard, under Hovedgaardens Taxt, nemlig Breintved Gaarden, Skøttehavehuset, Skøttehuset og Hulegaard Jorden. Aaret efter, ved Kjøbekontrakt af $\frac{14}{6}$ 1745, tilskjødedes der ham fra Jacob Benzon til Rugaard paa dennes Myndling Niels Benzons Vegne Kornerup Hovedgaard tilligemed Kornerup Sogns Kirketiende og Gaardens tilliggende Vandmøller og Bøndergods, ialt 372 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hartk. Endelig skal nævnes, at han 1742 fik Ovsted Kirketiende med Patronats- og Kaldsret, 1743 Glim og Rorup Kirker ligeledes med Kaldsret og 1744 de to Kongetiender Allerslev og Kisserup, førstnævnte strax, sidstnævnte naar Fæstet med Konferentsraad Junge udløb.

Som det vil ses, var det i Løbet af kun 5—6 Aar en ganske

betydelig Godsudvidelse Lejregaard havde modtaget. Det Joh. Ludv. Holstein tilstræbte, var at faa et Grevskab, et Len oprettet. Af Kongens Breve til ham erfarer man hist og her noget herom. ^{18/5} 1743 hedder det: „Was Er von Seinem Lehn erwehnet, so wollen wir Ihm Glims Kirche gerne zu Seinem Leben überlassen, wie wohl wir sonst nicht gerne Land und absonderlich Kirchen weggeben.“ Det følgende Aar, under 25. April, skriver Kongen: „Dass Er mit unser letzt Ihm gegebenen Resolution wegen Leyre vergnügt ist, ist uns lieb aus Seinem Schreiben zu ersehen. Weil Er den keine Standes Erhöhung verlangt, vielmehr solche verbittet, so wollen wir Ihm den auch wegen der von Ihm angeführten Raisons, welche wir ganz wohl gegründet finden, verschonen. Weil die Grafenschaft, welche Er errichtet, nur unter die Hälfte ist, so kann es vors erste wohl mit die 50 Ducaten genug sein, bis dass solche complett wird.“ Faa Dage efter, i et Brev fra 28. April, læses følgende: „Er darf uns nicht so oft danken wegen der Resolution wegen seines Guhtes. Wir werden expediren dieser wegen, was Er nohtig finden wird uns vor zu legen. Das Erectionspatent erfordert wohl etwas Zeit.“

Af et Par Breve fra Slutningen af Aaret 1744 ses det, at Joh. Ludv. Holstein oprindeligt havde tænkt sig Muligheden af, at det Len, han stiledede paa, kunde oprettes af Gods beliggende i forskellige Provinser i Landet. Kongen ytrer imidlertid herom, at dette vilde være noget ganske nyt og fremmed, og at det ikke godt kunde ske af Hensyn til Konsekvenserne, hvorfor han tilraadete, at Grevskabet paa sædvanlig Vis samles i een Provins. Det ene af disse Breve er fra 21. Oktober 1744, og heri hedder det som følger: „Was die Erection wegen Seines Lehns betrifft, so haben wir dasselbe genau durchgegangen und haben darin bemercket, dass Er das Lehn will in verschiedene Provintzen errichten, welches wohl etwas gantz neües und fremdes ist, so nicht biszheero ist üblich gewesen und wegen der Consequences nicht wohl kan zugestanden werden.“ Fra den følgende Maaned, 10. November, hidrører det andet Brev, hvor Sagen igjen er fremme; her staar: „Was Sein Lehn angeht, so erinnern wir uns wohl, dass die Sache schon einmal durch die Rente Cammer gegangen ist . . .

Es wird doch wohl am besten, dass es bey dem ordinairen Train bleibt, dass die Grafschaften in einer Provintz gesamlet sind, und Christiansholm, welches Er zum Modell genommen, ist auch nur in einer Provintz, nemlich in Laaland."

Efter disse mange Forhandlinger fulgte saa endelig det kgl. Patent eller Lensbrev af 23. Marts 1746, hvorved *Ledreborg Grevskab* erigeredes.

„Endskiønt Johan Ludvig Holstein, Ridder, vores Geheimeconferentsraad, ikke ved noget særdeles Patent er indtrædet i den grevelige Stand, saa have vi dog af særdeles kgl. Naade og Tillid til hannem op-høiet hans Allodia Leiregaard og Kornerup cum pertinentiis, beliggende i Roskilde Amt, til et Grevedom med det Navn Ledreborg, som det stedse have og beholde skal samt anses af lige Værdighed med andre i vore Riger erigerede Grevskaber og iblandt dennem rangeres efter dets Erektionsdatum, ligesom vi og bevilge, at hand og hans ægte Livsaffom af begge Kiøn maa føre saadan Skiold og Vaaben, som det med sine Klenodier, Zirater, Hielme og Skioldholdere i dette vores Patent, Investitur- og Erectionsbrev indført er, og maa den, som er Possessor deraf, kaldes Herre til Grevedømmet Ledreborg, hvornæst vi og ydermere bevilge, at merbemelte vores Geheimeconferentsraad Johan Ludvig Holstein og hans Descendenter maa og skulle udi den anordnede Successionsorden som Lehnhavere besidde bemelte grevelige Lehn Ledreborg og alt dets underliggende Jordegods med alle personelle og reelle Prærogativer, Immuniteter, Friheder og Herligheder som andre grevelige Lehn i vore Riger efter de Greverne d. 25. Maji 1671 givne Privilegier nu nyde eller ydermere erholde maatte, den grevelige Rang og Navn alene undtagen."

Herefter nævnes saa, hvad Godset bestaar af.

Først Lejregården, hvis Hovedgaardstaxt Ager og Eng, Skovskyld og (Dellinge) Mølleskyld ialt sættes til 46 Tdr. 7 Skp. 1 Alb. Breintvedgården, Skøtthavehuset og Skøtthuset samt Hulegaard Jorden, tilsammen 15 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Bøndergodset (i Voldborg Herred: Allerslev Sogn og By, Lejre By og Mølle, Maglebro Kro, Hulegaard og Hule Mølle, Tokkerup By; Særløse Sogn, Avnstrup, Avnstrupgaard; Kirke Hvalsø Sogn, Lerbjærg; Rorup Sogn, Højby By; Kirke-Syv Sogn og By. I Sømme Herred: Glim Sogn og By, Asserup Gaarde; Svogerslev Sogn og By) anføres til 566 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., hvoraf Tiender 169 Tdr. 2 Skpr.

For det andet Kornerup Hovedgaard med tilhørende og un-

derliggende Bøndergods og Ejendomme i Lejre Herred. Dens Hovedgaardstaxt, Ebberup og Slorup Skovs Skovskyld og Lille Kornerup Mølles Ager og Eng og Mølleskyld samt Kornerup Kirkes Tiende er ialt beregnet til 64 Tdr. 2 Fdk. Bøndergodset (i Kornerup Sogn og By, Herslev Sogn og By, i Svogerslev Sogn og By, Glim Sogn og By, i Højby, Tokkerup, Allerslev, Kamstrup, Gjevninge, Øde-Hastrup) er Hartk. 308 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.

Tilsammenlagt bliver Hartkornet saaledes 1001 Tdr. 4 Skp. 1 Alb.

Derefter tilføjes følgende:

„Endnu skal tillægges 198 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., som maa anskaffes og samles her i Sjælland, og bliver da 1200 Tdr., dog at det skal stande Lehnhaberne frit for at lade det forblive in statu quo.”

„Men som dette Grevdom ikke haver sit fulde Hartkorn 2500 Tdr., have vi tilladt, at de nu værende 1001 Tdr. 4 Skp. 1 Alb. . . . 200 Tdr. Bøndergods Hartkorns Skattefrihed skal beregnes i Proportion af 1200 Tdr., og naar det med bemelte 1200 Tdr. Hartkorn er completeret, skal det nyde Frihed og Forskaansel for al Byrde af 200 Tdr. Htk., som Privilegiernes 9. Articul om formælder, nemlig af det under Grevdommets Herresæder Hovedgaards Summa Htk. henlagde Bøndergods — — 15 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., og de øvrige af Grevskabets Bøndergods Hartkorn. Hvilke 200 Tdr. Htk.'s Skattefrihed af 1200 Tdr., eller saa meget deraf i Proportion af Grevskabets nuværende Htk. og det, som i Tiderne dertil anskaffes, er bevilget, Grevdommet bestandig skal nyde, indtil det bliver completeret, da det efter Privilegierne af 2500 Tdr. nyder 300 Tdr. Frihed.”

Lensbrevet indeholder dernæst en nærmere Beskrivelse og Afbildning af Vaabenet, hvorefter Successionsordenen fastsættes som følger:

„Efter primi acquirentis, oftbemelte Geheimeconferentsraad Johan Ludvig Holsteins dødelig Afgang tiltrædes Grevdommet af hans efterladte Enkefrue Frue Helvig Wind (om hun ham overlever) og af hende besiddes, saa længe hun i Enkestand forbliver, efter hende følger primi acquirentis eneste nu levende Søn Christian Holstein og alle hans rette ægte Børn samt deres Livsarvinger af et lovligt Ægtcskab, først Sønner og deres Descendenter in infinitum og siden Døttre paa samme Maade. Efter hannem eller hans Livsarvinger følger primi

acquirentis ældste Daatter Frøken Charlotte Amalia Holstein og alle hendes Efterkommere af begge Kiøn i samme Orden som hendes Broders Descendenter, og endelig primi acquirentis yngste Daatter Frøken Elisabeth Holstein og hendes Arvinger, som ligeledes paa foreskrevne Maade tiltræde Grevdommet; hvorefter det i Følge af den nu fastsatte Arverettighed forstaar sig af sig selv, at dersom primus acquirentis efterlader sig flere Sønner, at samme eller den ældste tiltræder Lehnnet førend hans Søster, og at den ældste Sønns Daatter arver førend primi acquirentis egen Daatter, saa og at, naar Lehnnet falder til den første af Qvindelinien, første Fødselsretten stedse bliver iagttaget, at naar Qvindelinien stammer af en og samme Fader, den ældste Søster ogsaa tiltræder Lehnnet, omendskiønt hun ikkun var en Halvsøster af Lehnets sidste Possessore, og arver det, førend den yngre Søster, som var sidste Possessoris fulde Søster, kan komme dertil. Skulde det hændе sig, at den sidste Possessor ikkun efterlod sig Døttre, og der var deslige ogsaa efter den ældre Broder, saa tiltræder alligevel først sidste Possessoris Døttre Grevdommet. Men saa ofte Grevdommet kommer til en Collaterallinie, skal til den sidste Lehnhaveres næste Arving af den følgende Lehnhaber betales 10,000 Rigsdaler Courant, som den samme skal have forlods, i hvad han eller hun ellers kunde arve efter deres Forældre, nemlig: om den ældste Broder efterlader ikkun Døttre, saa træder den derpaa følgende Broder til Grevskabet, men han giver til hans ældste Broders ældste Daatter paa forommældte Maade 10,000 Rdl., og saaledes forholdes det i alle deslige Tilfælde, saa snart Successionen ei bliver i linea semper descendente."

Tilslut angives som Lenspligt: „en god Ridehest anskaffes og i den kgl. Stald leveres, eller og 50 Specieducater i voris Particuliercassa erlægges. Men naar den Stamme af primo acquirente, som nu opregnet er, gandske er uddød, og ingen rette ægte Descendenter, Mand eller Qvinde, deraf mere tilovers er, skal Grevedømmet Ledreborg være os og vore kongelige Arvesuccessorer i Regieringen alene med Rette hiemfalden".

Af dette Lensbrev fremgaar to Ting. For det første, at Erektor af Grevskabet, Johan Ludvig Holstein, paa det Tidspunkt endnu ikke var ophøjet i Grevestanden — øjensynlig har han ikke selv skjøttet særlig derom. Denne Udmærkelse fandt først Sted 4 Aar senere, paa Fred. V's Fødselsdag d. 31. Marts 1750 og utvivlsomt paa Kongens eget Initiativ; i Patentet herom udtaler Kongen i de stærkeste Udtryk sin Paaskjønning af den Troskab, Iver, Flid og Omhu, Joh. Ludv. Holstein ved enhver Lejlighed og i de forskjelligste Embeder har vist

baade ham selv, hans Fader og Farfader. 3 Aar i Forvejen, ved Fred. V's Kroning 1747, havde han faaet Elefantordenen.

For det andet ses det, at Ledreborg Grevskab endnu manglede meget i at være komplet. Joh. Ludv. Holsteins Bestræbelser maatte derfor endnu en Tid gaa ud paa Godssamling. Just da et Decennium var forløbet efter Grevskabets Oprettelse, i 1756, blev Maalet naaet. Ledreborg Len var da komplet.

Denne betydelige Godsudvidelse foregik paa følgende Maade og ad følgende Veje:

1747 tilskjødede Sjællands Biskop Geheimeraad Holstein Lyndby Kirke i Voldborg Herred, og 2 Aar efter fik han Særløse Kirke med Tiende, Skovhuse og Ejendom. 1748 erhvervede han Skullerupholm med underliggende Bøndergods, Kirke og Tiende, af Hartk. tilsammen 318 Tdr., 7 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Skjødet herpaa udstedtes af Premierlieutenanterne Emanuel og Jens Junge og deres Søstre, hvilke havde Gaarden efter deres Fader, Konferensraad Severin Junge til Sonnerup, som igjen havde den siden 1711 fra Rentemester Henrik Müllers Datter Sofie Müller, Johannes Finckes Enke; ved denne Erhvervelse ligesom ved den tidligere nævnte Erhvervelse af Kornerupgaard og andet Gods blev noget af Rentemesterens efterhaanden adsplittede Gods altsaa igjen samlet paa een Haand.

Ogsaa i Aaret 1748 tilskjødedes der Joh. Ludv. Holstein Ovsted privilegerede Kro og Værtshus med Ager og Engs Hartk. 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., og Aaret efter en Bondegaard og 7 Gadehuse i Svogerslev; atter et Hus i Svogerslev samt et Hus i Allerslev købte han i 1753—54.

Men den største Godsudvidelse og den, som satte Kronen paa Værket, fandt Sted i 1756, da Holstein fra Kammerherre Christian Siegfried v. Plessen fik Skjøde paa de 2 store sydsjællandske Herregaarde Næsbyholm og Bavelse, med samlet Hovedgaards Taxt Ager og Eng ca. 137 Tdr., Skovskyld 15, Mølleskyld 1, Kongetiende 14 og Kirketiende 14; Bøndergodsets samlede Taxter var Ager og Eng ca. 679, Skov 7, Mølleskyld 11, Kirketiender 137; desuden fulgte hermed Patronats- og Kaldsretten til følgende 7 Kirker: Næsby, Tyvelse, Glumsø, Bavelse, Lynge (ved Sorø), Braaby (Vester Broby

ved Sorø) og Alsted. Disse to Godser havde Plessen købt 1723 af Arvingerne efter Petra Sophie Reedtz, Enke efter Gehejmerraad Tage Thott; men Hustruens tidlige Død og senere Tabet af hans eneste Søn foraarsagede mulig, at Plessen tog Ophold i Udlandet og solgte sine Godser. Det er iøvrigt ham, Joh. Ewald i „Fiskerne” under Navnet Odelhiem kalder en ædel dansk, fordi han viste sin Kjærlighed til sit gamle Fædreland ved at skænke en større Pengebelønning til de 5 Fiskere, som 1775 havde reddet en engelsk Skipper under en Stranding i Hornbæk Bugten.

Med Aaret 1756 var Ledreborg Grevskabs Hartkorn voxet til 2502 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., og det var dermed blevet komplet. I Løbet af kun en halv Menneskealder havde Holstein saaledes bragt sin Ejendom Lejregaard med ca. 382 Tdr. Hartkorn op til mere end det sexdobbelte. Men dermed havde i Virkeligheden Godssamlingen kulmineret. Under de følgende Lensbesiddere blev Godsomraadet ikke udvidet, tværtimod formindsket.

(Sluttes.)
